

128:

Օրհնակ է Աստուած իր կատարեալ
Խօսքին համար: Ո՛հ թէ բոլոր մարդիկ
սրտանց ըսէին, Եւէն:

Աւետարանի մէջ հրատարակուելու համար :
ԱՆԿՐՈՂԻՒՆ ՓԱՍՏԸ ԻՆՉ Ե՝
«Աստուծոյ ինքնակալութեան անհրաժեշտութիւնը» : Գործ. Ժ. 16 :

Ինքնակալութեան քեզի քու հարցմանդ պատասխանը չտուած՝ կ'ուզեմ նաեւ աս բանին մէջ հասարակութեան ունեցած կարծիքն ալ յառաջ բերել, ու անկէ ետքը ուզած պատասխանիդ գալ, որ կարող ըլլաս ուղիղ տեսութիւն մը ունենալ : Ըստ անգամ Վրիստոնեայ հասարակութեան բերնէն սա ցաւալի ու տղիտական խօսքը լսուած է, թէ «Վրանի որ Աւետարանը տարածուեցաւ նե՛ք անկողնէնք իսկոյն շարունակ, և այլն» : որպէս թէ Աւետարանը զմարդիկ չարութեան տանող զիրք մը ըլլար : ասոր բոլորովին սխալ դատարար մը ըլլալը ամէն բանիբուն մարդ կրնայ տեսնել : Իրաւ է որ՝ Աւետարանը տարածուած տեղերը՝ կրնան անկողնէնք երեւան ելլել, սակայն ասիկա անհաւատակի ճշմարտութիւն մըն է, որ չէ թէ Աւետարանը զանոնք անկողնէնք ըրաւ կամ կ'ընէ, այլ մարդոց աչքին առջեւ ծածկուած անկողնէնք՝ Աւետարանը իրրեւ փորձաքար անոնց մօտենալով երեւան կը հանէ զանոնք :

Երբ՝ ընթերցող, անկրօնին և Վստուածանքին փաստը կամենցուիլը ըլլալը, և անոր արտին մէջ աս դատարար տեսլի խորհուրդը ուսկից յառաջ գալը կարողութեամբ չափ պարզելու պիտի չանամ :

Անկրօնը փոխանակ փաստ կամ նեցուկ մը ունենալու իր խորհուրդներուն հաստատութեանը, իրեն դէմ բերուած հաղթարար ճշմարտ փաստերուն կամ մաւ աչքը գոցած չուզի տեսնել : Ուրբ Վրիստոնեայ յայտնապէս կը ցուցնէ որ՝ ատ ակտին իսկական և ներքին պատճառը մարդկային սրտին բնական չարութիւնը ու տգիտութիւնն է : (Յ. 19 : 20) որ չկրնար Վստուծոյ հաւատալ : (Եբ. Ժ. 6 : 3-4) : (Բ. 43-45) : Եւ աս բնական և ներքին պատճառն է՝ ի զատ՝ ուրիշ արտաքին պատճառներ ալ կան, որ ըստ մեծի մասին մարդը աս ակտին տանելու շարժառիթ մը կ'ըլլան : զոր օրինակ՝ Վրիստոնեայ ըսուած եկեղեցիներուն մէկմէկու հակառակ դրութիւններ ունենալը, և մարդկային դիւտերով ու աւանգութիւններով խիստ ծանրաբեռնեալ ըլլալը : Ասոնք չէ թէ իրրեւ լոկ կարծիք յառաջ բերուած են, այլ ըսուած անկրօններուն և Վստուածանքաներուն բերնի վկայութիւնն է, որ խիստ և ուրեւն կանութեան ալ մօտ է : որոնք կ'ըսեն «Վրանի որ մեր եկեղեցւոյ պաշտօնեաները Վստուծոյ զուտ պատուէրը առանց մարդկային վարդապետութիւններ խառնելու հաւատարմութեամբ մեզի չեն մատակարարեր նե, ինչպէս կրնանք անոնց վստահ ըլլալ՝ կամ անոնց քարոզածին հաւատալ : քանզի Վստուծոյ խօսքին խարդախութիւն ընելու չվախցող պաշտօնեայ մը՝ կամ մարդու խօսքը իրրեւ Վստուածային խօսք Ժողովուրդին կ'ընեն չարաստիող առաջնորդ մը ինչպէս կրնայ հաւատացած ըլլալ թէ յաւիտեականութիւն կայ, և այլն» :

Ինքնակալ շատ աղէկ գիտուած է որ՝ երբեմն աւելորդապաշտ Վրիստոնեաներէն ոմանք Աւետարանականի մը առջեւ իրենց փաստը պաշտպանելու անկարող ըլլալին ճանչնալով՝ իրրեւ փախուստի ճամբայ առջեւ բերան կ'ըսկսին անկրօնի բերաններ գործածել, երբեմն կարիք է իրենց խիղճին ալ դէմ : ու այնպէս անոր մէջ շարունակելով՝ վերջապէս իրենք ալ նոյն ակտին ենթակայ կ'ըլլան : Եւ երբեմն ալ՝ ի հարկէ բռնադատեալ մինչև անգամ Հրէական սխալ գաղափարներուն կը զիջանին ու կ'ըսկսին Վրիստոնեայ Վստուածութեանը դէմ առաքելութիւնը : Ե. Ե. Ե. 127 :

Թիւններ բերել և Վրիստոնեային սեբուսական ըլլալը ուրանալ, կարծելով թէ ձեռքերնին զօրաւոր փաստեր բռնած՝ Աւետարանին ջատագով եղող անձրազմութեան առջեւ խայտառակ պիտի ընեն ու մէկդի ձգեն : քանի որ չեն գիտեր թէ բուն Հրէական մատեններն ալ կը վկայեն Վրիստոնեայ Վստուածութիւնը և անոր Վաւիթի սերունդէն ըլլալը, որ հետեւեալ Հրէական վկայութեանց մէջ պարզապէս պիտի տեսնուի :

Վստուծոյ և թէ Վրիստոնեայ եկեղեցիներուն մէջ մարդկային աւանգութիւնները պատճառ են երբեմն մարդիկ անկրօնութեան տանելու : այո՛, բայց ընթերցող, կրնայ արդեօք անկրօնը կամ Վստուածեանը ատ պատճառով ինքզինքը արդարացունել : կրնայ արդեօք, կ'ըսեմ, անմեղադիր սեպուիլ, Վրիստոնեայ եկեղեցիները հիմնական տեսնու խանգարուած են : քանի որ բուն ատ մարդկային կրօնքները՝ Աւետարանին ցուցուցած Վստուածային ճշմարտ կրօնք մը ըլլալուն փաստ մը կրնան սեպուիլ, և թէ քանի որ բուն թշնամաց բերնէն այսչափ զօրաւոր վկայութիւններ կան, կրնայ արդեօք Վստուծոյ ահաւոր ատենին առջեւ ատ փաստերով անմեղ սեպուիլ : մանաւանդ որ այսչափ զօրաւոր փաստերը ահա հիմնական իր աչքին առջեւ կը գրուին :

Ի հարկէ բուն դատաւար՝ Հրէական կողմը պաշտպանող Վրիստոնեայ բարեկամներու սա պատասխանը բաւական է, որ թալմուտական հաւաքածոյ Իրաւաբարձ անուն գրքէն առնուած է, որուն մէջ Վալի «Եւսեփան այսպէս կ'ըսէ : «Երբ մեծ խախտման շատերը կը հաւատան «Բ» Միսիան եկած է : բայց մեր պատասխանութեանը համար ծածկուած է : Հիմա որ կ'ըսեն թէ Միսիան եկած է, խիստ շատ իրաւունք ունին : քանզի շատ յայտնի է՝ որ Վրանիլի Վրիստոնեայ մէջ յիշուած Ժամանակը, (Վ. Ժ. 24) որ և իցէ կերպով որ հաշիւ կ'ընենք, խիստ շատ անցած է, և ասոր համար յայտնի է որ եկած է : երկրորդ տաճարը՝ որուն մէջ Եւսեփ մարգարէն կ'ըսէ թէ Միսիան պիտի գայ, (Վ. Ժ. 3-9) : Հիմա աւերակ է : Թաղաւորութեան գաւազանը որ Յակովբ մեկը կը վստահացունէ (Ե. Ժ. 10) թէ Յուդայէն պիտի չգալիս՝ մինչև որ Միսիան գայ, խիստ շատ տարիներ է որ պակասած է : աս պատճառաւ ստիպուած ենք վկայելու թէ՛ Միսիան եկած է : և որ ուրիշ լայնէն անուն աւակերտին մէջ եղած խօսակցութիւնը հաս գնեց :

Եւսեփ : Եւ խնդիրը պարզող ուրիշ մէկ քանի վկայութիւններ ալ ունին :

Բաւել : Եւսեփ : Վստուծոյ բերնովը ըսուած մէկ զարմանալի վկայութիւն մը կայ Իսրայէլէն ապաշխարութեանը և փրկութեանը համար, «Եւ անոնք ինծի՝ իրենց խոցածին պիտի նային» : (Ե. Ժ. 10) : և դարձեալ «Եւ թընցիւր ուսուր՝ իմ Հովիւս վրայ, ու իմ ընկերս եղող մարդուն վրայ, կ'ըսէ զօրաց Տէրը» : (Ե. Ժ. 7) : Միսիան ինչպէս որ աս համարին մէջ Հովիւ կոչուած է, նոյնպէս ալ Եւսեփ : Ե. Ժ. 23, և Ե. Ժ. 10, 11 : Հովիւ կը կոչեն զանիկա, որ Վստուծոյ ընկերն ու հաւատարն է : որ ըսել է ինքը Եւսեփն է, ինչպէս որ Վաւիթ թագաւորը ըսաւ : «Տէրը (Եւսեփան) իմ հովիւս է» : (Ս. Ժ. 1) : և քանզի Հրէայք մեր հարցը ճշմարիտ հաւատքէն պակսեցան, որ կը գտնուի մեր հին խախտման խօսքերուն մէջ, որոնք ստուգելու յուսացին (Վստուած) Միսիային մը, ինչպէս որ Եւսեփին կ'ըսէ : «Եւսեփ, խորհրդաւկից, Հզօր Վստուած, Յաւիտեականութեան Հայր, Խաղաղութեան Իշխան» : (Ժ. 6) : և Եւսեփ շատ աղէկ կը հասկըցուի թէ ինչ կերպով Միսիան Եւսեփան սերունդէն է, Յեսեփի ար-

մատին շառաւիղը՝ ու Վաւիթի որդին, և կը կոչուի «մեր Փրկիչը» :

Եւսեփ : Հիմա բուն աս ատենիս մէջ մեր մեծ Վրահանն ո՞վ է :

Բաւել : Եւսեփ : Միսիան է մեր մեծ Վրահանն, որուն համար ըսուեցաւ թէ՛ «Իսուս յաւիտեան Մեղքիսեղիկ կարգին պէս քահանայ իս» : (Ս. Ժ. Ժ. 4) : . . .

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ շատ ատալ աս հրամանը Միսիային աղօթք ընելու համար է : Եւ ալ անոր պիտի աղաղակեմ :

Բաւել : Եւսեփ : Ինչո՞ւ համար պիտի չընես որդիս : քեզի այնչափ շատ վկայութիւններ ցուցուցի որ Միսիան Վստուածային անձ է : սակայն աս ուրիշ գաղտնիք մըն է որ չես կրնար առանց Վստուծոյ սորվեցունելուն հասկընալ :

(Ս. Ժ. Ժ. 4) : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ : Եւսեփ :

Եւս

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

Նոյեմբեր 16, 1859:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՂԻՆԱՍՏԱՆ

Սխիզմանի կնիկ մը հետեւեալը գըրած է: —

Երբոր Տօհաս էի, ամուսինս բացաւ ան տեղի նոր մատուռը՝ որ 150 հոգի կ'առնէ մէջը: Վաթսուհուհինգ հոգի մկրտուեցան, որոնց մէջ մէկ քանի ալ կնիկ մարդիկ կային: Բաշարիկեցի աւանդ որ առանձին տեսնուիմ հետեւին իրիկունը: Մէկ շատ գեղեցիկ տեսքով կնիկ մը քովը անոյշ նայուածքով աղջիկ մը ունէր տասը տարեկան չի չափ: Ըսի անոր՝ «Վաճ, կուզես որ աղջիկիդ կրթութիւն տամ»: Չպատմուեալ գորովալից նայուածքով մը քաշեց աղջիկը իր քովը, ու ձեռքը փաթեց իր քովը, ըսաւ, «Սիւկայ իմ մէջ կուգի»: «Վաճ, զաւակներ չունեցա՞ր» հարցուցի: «Վաճ, այո՛, տիկին, վեց հատ ունեցայ, բայց մէկայունք միտած են: Եւս, մէկայունք աւելի մեռան: Հինգն ալ իրարու ետեւէ տնայնակ մեռան»: «Եւ դուն, խեղճ կնիկ, ինտոր տրտում եղած ըլլալու ես»: «Վաճ, ինտոր տրտում: Հատ նիդու թիւն քաշեցի, շատ ծախք ըրի: Եւ ջննդ մեռնելէն ետեւ տաճարը զոհ տալի ու կուռքին երկրպագութիւն ըրի, և ըսի անոր որ բոլոր կրցածս կուտամ իրեն թէ որ երկրորդս ապրի: Բայց ան պարսաւ մեռաւ: Եւս ատենը սիրտս շատ կսկծաց: ու երբոր իմ երրորդս եւ զաւ ես կուգայի (քուրմ) մը գացի ու լաթ մը առի, և հաւ մը ու բրինձ, և մանուշակներ (կարգալիք) ու բոճակ (երկրպագութիւն) ըրաւ: Բայց ոչ, ան պարսաւ մեռաւ: Իմ սիրտս կրակի պէս էր, ցաւով կը վառէր: Եւս գրեթէ խենդեցածի պէս էի: ու տակաւին մէկ նոր արարողութիւն մը կատարելով աշխատէի ամէն մէկ զաւակի»:

«Վաճ զաւ կնիկըդ հոգիները ինչ եղած են իրարեկէր», հարցուցի: «Վիտէր որ անոնց մարմինները մեռան, բայց շատ խորհեցա՞ր անոնց հոգիներուն վրայով»: «Վաճ, ատ քանն էր որ իս գրեթէ խենդ կ'ընէր: Չէի գիտեր: Կը խորհէի որ թերեւս զեւ մը առաւ մէկը, և ուրիշ մը ալ մէկը: Կամ թերեւս անոնք թաշուհի մը կամ անասունի մը և կամ իմ չգիտեցած ուրիշ մէկ քանիս մէջը գացած են: ու իրարեկէր կը խորհէի մինչև որ իմ սիրտս տրտմութիւնով խիստ շատ կը լեցուէր»: «Բայց, Վաճ», պատասխանեցի, «հիմա տրտում չէք երեւիր»: Վաճ ըսաւ ինքը. «Հիմա տրտում: Ո՛հ, չէ, չէ: Ինչէն որ, գիտեմ կնիկ իմ զաւակներուն ուր ըլլալը: Ենոք Յիսուսի հետ են: Սորովեցայ որ ըսաւ Յիսուս. «Ինչ տուէք մանր տղոց որ ինչ զան»: Իմ տրտմութիւնս բոլորովին գացած է, ու կրնամ տանիլ անոնց ինչի հետ չըլլալը: Իրենք երջանիկ են Ենոր հետ, ու քիչ մը ատենէն ետեւ ես ալ Ենոր պիտի երթամ, ու աս աղջիկս Յուլիան ալ ու նաեւ իմ ամուսինս ալ: Վաճ որ աս Վրիստոնէական կրօնքը սորովեցայ իմ սիրտս բոլորովին ուրախ է, ու զաւակներուն համար ողջալը ձեռքեցի: Յուլիան ամէն օր դպրոց կ'ընթաց հոս, ու քիչ մը կրնայ կարգալի, և յոյս ունիմ որ շուտով աւելի պիտի սորվի»: Հնորհակալ եղաւ ինձմէ անիկայ անուն ուղեկուս համար, բայց թողութիւն խնդրեց անիկայ չխրկուեն, ինչու որ անիկայ իրեն «մէկ հատիկ» էր:

Եւտարանին լոյսը ունեցողներուն մէջ սիրելիներէ բաժնուածները որչափ շատ հեղ կը մոռնան անոր սրբան

պարտական ըլլալին՝ գերեզմանին տխուր երեւոյթին վրայէն ներս ճառագայթած յոյսին ամէն մէկ նշոյլին համար: Հիմանոս մայրը իր զաւակին կը փաթեց, երբոր անիկայ կը մեռնէ, բնաւ յոյս չունի — ոչ իրեն համար ոչ ալ իր զաւակին համար: Ենիկայ չգիտեր Ենոր անունը որ «Իլյոս հանեց կեանքն ու անմահութիւնը»: Ուրեմն պահելու ենք լոյսը մինակ մեզի: Չէ, բայց մանաւանդ ուրախ ըլլանք կրցած տեղիւնիս լոյսը տանելու կամ խրկելու: ու թէ որ լոյսի և միջոցառութեան միայն մէկ ճանաչման ճանապարհէն կ'ընդունուի տիկնիկը: Գերեզմաններուն վրայ՝ աւանակ որ միջոցառութեան մէկ բաժնուած մայր մը, աշխատանքի կորուստ եղած չափով ըլլայ:

Ենոք ինչպէս — Ես քարոզչութեան հարաւային մասին հոգ տանող Պատ. Տին տեղեկութիւն կու տայ գեղեցիկ ընդարձակ շրջաններ ընկուն, իրեն հետ ընկերացած ըլլալով իր կիներն ու բնիկ օգնականներ: Հատ քաշալեւրուած էր ժողովուրդին մասի ընկուն պատրաստ ըլլալը տեսնելով և այսպէս կը գրէ: «Ուր որ գացինք մեզի հետ մեծ սիրով վարմունք գտանք, ու սովորապէս մեծ ուշադրութիւն ընող ունին: Գիտեմ ունեցանք: Վաճ մը չեղ տեսայ ալ որ աչքեր թրջեցան մեղաւորին յանցաւոր ըլլալուն ու անոր համար մեռնելուն մէջ ցուցուած Վրիստոսի սիրտին վրայով խօսած ատենս: Սիր օգնականները նոյնպէս սէր ցուցնելուն կը տեսնեն մեր իրենց հետ չեղած ատենն ալ: Եսնոցմէ մէկը որ քանի մը գեղեցիկ իրեր չորս տարիի չափ պտուտեցաւ, կը զարմանայ: Ինքը կ'ըսէ թէ այսչափ սէր ցուցնելու տեսած չէր առաջ: Օգնականները քանի քանի հեղ պատահած է որ մինչև կէս դիւրը անցնելէն ետեւ խօսած են — բոլոր ժողովուածները անոնց մասի ընկող ու լեզուներով անոնք իրենցմէ ելնել երթան, ըսելով թէ «Եւս զաւակ մեզի ձեր կրօնքին վրայով»: Հեղ մը երբոր օգնականը եւաւ քովերուն գնաց, գեղին բոլոր մարդիկը ետեւէն ոտք կ'առնէին շատ մը տեղ՝ հարցումներ ընելով և պատասխաններուն մասի ընկող: Վերջապէս համոզեցին զինքը որ հոն եղած տեղերին նստին, ու Վրիստոնէական կրօնքին վրայով աւելի բաներ պատմէ իրենց որ մասի ընեն: Ու ան տեղը՝ որ մշտն օր հեռուն էր բոլորտիքի գեղեցիկ ու ինչ և իցէ բնականութենէ մը, նստան ու խաչին քարոզութիւնը մասի ընեն մինչև կէս դիւրը անցած: Պատ. Տինին կիներն ալ կանանց մէջ պատրաստ մուտք կը գտնէ, ու շատ հեղ հարկերէն աւելի ուշադրութիւնով մասի ընողներ կը գեղեցիկ բոլորտիքը»:

ԱՓՐԻԿԵ

Եւտեղութիւնի գէպի՝ արեւմտեան կողմը ընդարձակ քարոզական շրջան մը ըսաւ Պատ. Էյոմբը: Ինքը ճամբորդութիւն կ'ընէ բնիկ Վրիստոնէական ընկերացած խումբի մը հետ որոնք ճամբորդութեան գիտութիւնը աւելի ընդարձակ տարածելու և անիկայ ճերմակ մարդոցմէն աւելի յստակ բացատրելու կը ծառայեն իրենց երկրացիներուն:

Հետեւեալ նկարագրած է Պատ. Էյոմբը ի պարայի քարոզութեան խումբին վրայով:

«Իսկապէս, Օգոստ. 8 — Թաթառութիւն ու ձերերուն հետ եղած կարգադրութիւններուն համաձայն մեծ ծառի մը տակ ժողովուեցանք, ընդարձակ վաճառանքին մէջ, Եստուածային պաշտօնի համար. ու ձեռքի զանգալը, որ հետո տարած էի, աղէկ ծառայութիւն ըրաւ քաղաքին զանազան կողմերէն ժողովուրդը մէկտեղ կանչելու: Հոն

ժողովուածներուն ամէնը՝ էրիկ մարդ՝ կնիկ մարդ՝ տղաք իրեր չորս հարիւրէն պակաս չէին կրնար եղած ըլլալ, մեր բոլորտիքը ոտքի վրայ կայնած ու նստած: Եստուածային լեզուով քարոզեցի Յովհ. Գ. 3, ու որպէս զի աւելի աղէկ հասկըցուի անիկայ, մեր Սուրբ Գիրքը կարգացողներէն մէկէն խնդրեցի որ իմ քարոզը կրկնէ: Ժողովուրդը տակաւին ուշադրութիւն ընկնուն Սուրբ Գիրքը կարգացողներէն ուրիշ մէկէ մըն ալ խնդրեցի որ նոյն նիւթին վրայ քանի մը բան ալ ինք խօսի. ու տեսնելով որ ժողովուրդը ալ աւելի մասի ընկուն յօժար է խիկ կերպով մը ուրիշ մըն ալ կանչեցի Սուրբ Գիրքը կարգացողներէն, զիրքս տուի, Յովհ. Գ. 16: Եսնոց ցոյց տուի, ու խնդրեցի որ քիչ մը խօսի Եստուածոյ մեղաւորները սիրելուն վրայ: Չնկերն ու ժողովուրդը շատ ուշադրութիւն ունէին ու ձանձրացած չէին երեւար՝ թէ և պաշտօնը երկու ժամ քիչ»:

Սիր երկրորդ քաղաքը կ'ընդհատուէր զի իրարային ինչանի մը մէջ եղած քարոզչութեան խումբը:

«Իսկապէս — Ես տեղ մեր ճամբորդութիւն ընկուն հանդիպեցանք երկայն շարք մը Վրիստոնէական տեսչութեան խումբը: Սուրբ Կրիստինի հետ զանազան խումբերը կրակ վառեցին հինգ վեց տեղ ճիւղ մեր դիմացը, կէս մը իրենց ընթերցող պատրաստեալ համար ու կէս մըն ալ ապքալու համար: Երբոր բոլորն ալ տեղաւորուեցան, ես իմին հինգ Սուրբ Գիրքը կարգացողներս կանչելու աղաչեցի անոնց որ ամէն մէկը աս զատ զատ խումբերուն յարի ու Եստուածոյ մեղաւորները սիրելուն վրայով խօսի: Երջանիկ տեսարան մը տեսի վըրայ յաջորդեց, ու պէտք է որ ըսեմ թէ իմ սրտիս աղէկ եղաւ Եւտարանին յաղթութիւնը տեսնելու»:

Ուրիշ անգամ մըն ալ պաշտօնին ու քարոզչին վերջերը, զխաւորն ու ձերերէն մէկ երկուքը ու ժողովուրդէն ալ բաւական թուով անձինք բարձր ձայնով կանչեցին, «խաղաղութիւն, խաղաղութիւն», «կ'ընդունինք», «կը հաւատանք», «կ'ապաւինինք», «Յիսուս», «Յիսուս», «կ'ընդունինք», «կ'ընդունինք», որ եռանդուն զգացում մը պատճառեց ժողովքին մէջ, ու մեր սիրտերը քիչ մը քիչ չաւրժեց ու չուրախացուց: Սկսեց անոնք զարմանք չորհորհակալ սրտով Եւտարանին աս օրուան յաղթութեանը համար»:

ԱՄԵՐԻԿԱ

Եւտարանի Գիտութեան ժողովին ամէն կէսօրուան աղօթքի ժողովին վրայով քանի քանի հեղ օրագրոյ մէջ տեղեկութիւններ տալիքն ընթերցողները պիտի յիշեն՝ որ կրօնական Երթնութեան սկիզբը սահմանուեցաւ ու անկէ ի վեր կը շարունակէ:

Եստուածային լրագիրներէն կը սորվինք որ աս աղօթքի ժողովին երկրորդ տարեգարձը եղաւ ու Գիտութեան ժողովին Երթնութեան ընթերցողներէն լեզուներ է խուռն բազմութիւնով. անանկ որ եկողներէն հարեւաւոր հոգիներ պարտաւորեցին անանց ներս մտնելու դուռէն ելել երկուքը:

Ժողովը այլ և այլ յարանուանութիւնէ եղող Վրիստոնէական բաղիւցած էր, ու շատ մը արտաշար ուղերձներ եղան, որոնց մէջէն հետեւեալները քաղեցինք մեր ընթերցողներուն օգուտին համար:

Տօքթոր Լէյնսոն նախագահ՝ ժողովը երբով մը սկսուելէն ու աղօթք մը ընելէն ետեւ ըսաւ: «Յառաջաբանութեան կերպով մը մինակ քանի մը խօսք կ'ուզեմ ըսել ըսելէ մը աւելի քիչ ընելով՝ ինչու որ ժամանակին շատ քիչ է: Եւսնոք կը պտուղները Եստու

ծոյ ժողովուրդին աս ահալին բազմութեանը վրայ բոլորովին եզակի զգացումներով: Թէ որ օտարական մը ուրիշ աշխարհէ կամ աս երկրին հեռաւոր մէկ տեղէն յանկարծ հոս ներկայ գտնուելու ըլլար ու զիտնար աս մեծ ժողովը բաղիւցնող անձերուն յատկութիւնն ու վիճակը մեր հոս հաւքուելուն պատճառէն տեղեկութիւն չունենար, պիտի փնտրուէր իւր թէ Ինչ մեծ գէպը մը պատահած է: Ինչ է պատահար Եւտարանի պաշտօնեարուն, Վրիստոսի խիստ անձնաւոր ծառայից, Խարայէլի մէջ մայրերուն ու Սիօնի աղջիկներուն մէկտեղ հաւքուելուն. ինչու է այսչափ շարժումը. ինչու ամէն գէպը խորին զգացման երեւոյթն ու խնդրութիւնը հագած է: Եւսնոք միայն կրնայինք անոր հարցումներուն պատասխան տալ՝ ըսելով իրեն թէ Ինչե՞ր ըսաւ Եստուած: Ես ժողովը մէկտեղ հաւքողը Եստուած ինքն էր. աշխարհի բոլոր տիրապետները չէին կրնար մեզ հոս ժողովը. տիեզերքին մէջ բոլոր ստեղծեալ զօրութիւնները չէին կրնար աս ժողովը մէկտեղ հաւքել: Եստուածոյ ձայնն էր որ ձեռք հոս կանչեց ու Եստուածոյ ըրած մեծամեծ գործքերն են ձեր խորհրդածութեան նիւթը:

Վրիստոնէական եղբայրներ, կը շնորհաւորեմ ձեր ամէն մէկը հոս պտուղեւնուող, օրնութիւն մըն է ասիկայ: Եւս խարհիս մէջ բնաւ մէկ ատեն մը ասանկ ժողով մը եղած չունի: Պիտէ կոստէի օրը աւելի խորին՝ ահաւոր ու փառաւոր սրտաշարժութիւն մը չէր արտայայտեր: Չոր ամէն մէկը պիտի յիշէ բոլոր յաւիտեականութեան մէջ այսօրուան եղանակը, աս տեղն եղող ամէն սիրտ պիտի զգայ զօրաւոր աղբեղութիւն մը. ամէն շնորհակալ սիրտ պիտի վերաբառնայ փառաբանութիւնով ու դճաբանութիւնով. և ամէն մեղաւոր անդամը սիրտը զոհալու տեղ ունի. ու թէ որ այսօրուան սրտառուէ պաշտօնէն Փրկիչին սիրով չհաւատն ու չյաղթուած մէկ մը գտնուի, մենք անանկին համար սոսկալու տեղ ունինք»:

Պ. Տօքթ. Սթիւարթ Ֆրիւտէլֆիւս յէն եկող Ստաւական մը «Եւտարան» հը ձանցեց ժողովին ու ան ալ հետեւեալ ուղերձն ըրաւ:

«Կու գամ, Երբայրներս Պաշտօնայ և ժողովուրդ, այսօր աս ժողովին մէջ լեցուն սիրտով մը՝ իրեք անարժան հետեւող մը Գառնուկին՝ իրեք խոնարհ վաճառական մը՝ առեւտրական կեանքին բոլոր որոգայթներով ու փորձութիւններով, իմ շնորհակալութեանս ու երախտագիտութեանս խոնարհ հարկը պաշտելի Փրկիչիս ոտքը դնել ու ձեր հետը միանալ այսօր գուարձալի պաշտօններուն մէջ Եստուածոյ փառաբանութիւն ու շնորհակալութիւն տալով աս Գործի Սարգոյ ամէն օրուան Կէսօրի Աղօթքի ժողովին աղբեղութիւններուն համար բուն իմօրը տիս վրայ: Ո՛վ իմ Վրիստոնէական բարեկամներս պաշտօնէից մէջ ու ձեռքէ անոնք որ առեւտրական կեանքի մը որոգայթ եղող փորձութիւններուն տակ չէք, գուր քիչ գիտեք թէ մենք ինչ փորձութիւններու ենթակայ ենք. գուր քիչ գիտեք ան մեծ ուրախութիւնը որ Կէսօրը կը բերէ մեր գրասենեակը՝ երբ որ կրնանք ըսել աշխարհին «Հոս կեցիր մինչև որ մենք հոն երթանք կենդանի Եստուածոյ երկրպագութիւն ընելու»: Կ'զգանք թէ Տէր մը ունինք ծառայելու: Ո՛հ, թէ որ ուրիշ պատճառ մը համար չէ՛ ներեցէք որ ըսեմ «Եւտարան» Երբայրներս ինչու ու Սիւնեալ «Եւտարան» Երբայրներս որ հոս են այսօր, աս Կէսօրուան աղօթքի ժողովները վայելեցէք անոր երջանիկ ու օրնայն ու բնաւ չմոռցուելու տղեկութիւններուն համար մեր առեւտրական մեծ քաղաքներուն վաճառականներուն վրայ»:

ՊԵՏԱՌԱԹԻՒՆՆԵՐ ՎԵՐՈՒՅ

ՀՈՒՄՈՐԱԿ

Ի՛նչ ատենէն սկսաւ գիտութեանց գրեթէ ամէն ճիւղերուն մէջ կարգով երեւելի գործքեր հրատարակեց, ու 1817ին 12 տարի անդադար աշխատութենէն ետքը չորս հինգերորդ մաս մաս տպուած էր, որոնց ամէն մէկին համար 500 թալէնէն աւելի ծախք եղած էր: Ընկէ 'ի վեր հրատարակութիւնը աւելի ծանր առաջ գնաց ու տակաւին անկատար է: Կէ, Լուստրին հետ 1818ին խառն աշխատութիւնը չեղաւ, ու անկէ ետքը 1826ին Լուստրին ճամբորդութիւնը ընկաւ, ետ դարձաւ, ու իր բնակութիւնը Պեդլին ըրաւ, ու թագաւորին անձնական շնորհքը ու խիստ մտերիմ ընկերութիւնը վայելէ: Ընդ Տէրութեան Խորհրդական եղաւ ու քանի մը անգամ քաղաքագիտական պատգամաւորութեան խրկուեցաւ: Չարին մասնաւոր խնդրելով 1829 Կուսակալ Բոլշին ու Լուստրին ընկերութեամբը Սիպիրիա ու Կասպից Ծովը ճամբորդութիւն ըրաւ: Եւ ճամբորդները 2 142 աշխարհագրական մղոն հեռավորութիւն գացին 'Կոմսոստեն Բասան Վոլայի վրայէն երթալով, ու ցամաքէն ալ Բարտարինէպէրկ, Թոսպուր, Պէրնաու, Հանկէնպէրկ ու Չիքանսքի, Լուստրին զան 'ի վայրին հարաւային արեւմտեան կողմը, Պոքարնիսքէն Չիքանստանի սահմանը: Եւ դառնալուն Ուսը Բամոնոկորդի, Օրուսքի, հարաւային Ուրալի, Օրէնպէրկի, Սարիթայի, Եթատէրսանի, Սոսկուայի ու Փեթրպուրկի ճամբան բռնեցին: Հոմպուրէ աւելի հասարակօրէն ճանչցուած է իր 'Կոքմոս' անունը զիրքով: ասիկայ իր կիսաքին զինքները գրուած գործ մըն է որուն մէջը ըրոր ստեղծուած բաներուն վրայ կը խորհրդածէ իր բնական կապուած մէկ ամբողջ մը կազմող ու ներքին զօրութիւններէ կենդանացած:

1842ին 'ի վեր Հոմպուրէ գլխաւորապէս Պեդլին բնակած է, ինքզինքը գիտութեան տալով, ու ահագին թղթակցութիւն մը ընկալով, որն որ գրեթէ մինչեւ իր մահուան օրը շարունակեց: Գիտական անձանց երկտասարդ ցեղին աշխատութիւններուն յաճախ յիշատակութիւնները, որոնք վերջին 4 կամ 5 տարիներուն մէջ իր գրեթէ նշան, իր անխնայ ջանքին ու իր կեանքը յառաջդիմութեան հետ զուգընթաց պահելուն բաւական նշանն է: Բոլշին կոչուած իր բնական գիտութեան վրայ աշխատած գործը 1822ին ընդմիջահատեցաւ, բայց 1842ին աւելի մեծ աստիճանով մը նորէն սկսեցաւ, ու իր Ժամանակին շատը անոր տուաւ իր վերջին տարիներուն մէջ: Եւ աշխատութեան հինգ հատորը հրատարակուեցաւ: Իր ուրիշ գլխաւոր գործքերն են գիտութեան ամէն նիւթերու վրայ իր երեւելի հաւաքումները, մեծ ծախքով հրատարակուած 'Ընձնական Պատմութիւնը, Բնութեան Տեսութիւնները, Գործիքներն ու Կոր Սպանիային Տեսութիւնները, Ուրալ ու Սիբիրի Երկրի ճամբորդութիւնը:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՆԻ ՊԵՏԱՌԱԹԻՒՆ
Նոյեմբեր 16, 1859:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ
ՏԵՃԱՍՏԵՆ. Հարաւ օրը 'Կոյմբերի 5ին Բարձր. Սնն վէճերն ու ըրոր Պաշտօնները Տօմա պահճէի կայսերական պալատը երթալով վէճ. Սոսկուային ներկայութեան ժողովը մը եղաւ: Եւ օրը Բարձր. Գրպըզը փաշան (Սնն վէճերը) բացատրեց վէճ. Կայսրին Բարձր. Գուռը իր

նախագահութիւնով եղած ժողովքին մէջ տեսնուած գործերը:

— Հետեւալ կիրակի օրը Կոստանդնուպոլիսի թէ Երեսօքերի Դուռն ու թէ Զմեռանոցներու մէջ եղածներն ու զանազան թաղի պահապան զօրքերուն ըրորը իրենց ամսականները ընդունեցին: Ընդհալ չորեքշաբթի ալ Բերայի ձմեռանոցին ու պահապան զօրքին ու Վալարթիայի ու Գասթըմ փաշայի պահապան զօրքին վճարուեցաւ:

— Կայսերական կառավարութեան մայրաքաղաքին ու Պաղատարի մէջ զբոսիլ սկսած հեռագրական գիծը շուտով առաջ կ'երթայ: Երեւելեան ծայրը արդէն Լոզլիսի հասած է, ու հոն կայան մը բացուած է ըրոր տալու առնելու համար հաճկերէն լեզուով առ ծայրին ու Կոստանդնուպոլիսի պաշտօնատունին մէջ տեղը:

— Կրեմէն առնուած վերջին լուրերը կը տեղեկացնեն թէ աս կղզիին գործերը յաջող վիճակի մէջ են. ու իրաց աստիկ խաղաղականի դառնալը տեսնելէն դատելով, նոր անկարգութիւնով աս հանգարտութիւնը աւելուելու պէս երեւոյլ երես չցուցներ:

Եւ խաղաղացումը մեծ մասով մը տրուելու է հոն խրկուած Կայսերական Գործակալ Վիսմ. Գապուլի Էֆէնտիին հաշտարար ու խոհեմ վարմունքին. ու իր յաջողութիւնը ասիկէ ալ յատուկ գովութեան արժանի է որ մէկ անգամէն աւելի եղաւ խոստովութեանը սոսկալի կիրպարանք մը առնելը:

— Պրուսայի ու Սուհալի մէջ տեղի եղած Բրոնիա (Բրոնիա) լիճք կէմէրի Ծոցին հետ կապող փոքրիկ գետին վրայ շրջաւարժ նաւարկութիւն ընկաւ բացարձակ արտօնութիւնը աս օրերս Կայսերական կառավարութիւնը տուած է Հայ ընկերութեան մը: Եւ գետը նաւարկելի է գրեթէ ըրոր աշուն ու ձմեռուան եղանակը թիկեալու նաւերով. և որովհետեւ մէկ երկու յարմար շրջանակի կան հիմա պատրաստ բանելու, մեծ անկախութիւն կրնայ ըլլալ որ քիչ ատենի մէջ շատ մեծ առում առնէ աս կողմերու. հարուստ դաւառին առուտուրը ասանկ ճամբայ մը բացուելով:

— Հիւսիս (առաջուց փաշա) ու Սիւլէյմանիէի Հէյն Եհմէտ անցեալ դաւադրութեան զխաւարները որոնք Դուլէլի քննութեան Հանձնաժողովը մահուան դատապարտած էր, բայց Կայսերական ներդրութիւնով կեանքերին շնորհուած էր, 'Կոյմբերի 4ին ուրբաթ օրը Վոսփորոսէն Կոստանդնուպոլիս շրջանաւոր գրուեցան Եթիս տարուելու, ու որ իրենց մահուան պատիւին տեղը պիտի կրեն ծանր աշխատութիւն մինչեւ 'ի մահ չըլլայապաշ: Եւ սոնցմէ ետքը ուրիշ երկու խիստ երեւելի դաւադրներն ալ Կիպրոս (Գրպըզ) պիտի խրկուեն, ու մինչեւ 'ի մահ բանտարկուած պիտի մնան' առանց ծանր աշխատութեան:

— Կոստանդնուպոլիսէն Լըզլիպի գոս եղած ներքնաձովեան կիքտրական հեռագրիկ հաղորդակցութեան գիծերը հետեւալ կերպով վար իջեցուցեր են: Պոլսէն Օլիւստիա 21ին տեղ 15 ֆրանք
" Սաղը 14ին " 10 "
" Հերա 17½ ֆրանք
" Լիւնք 21 "

Եւրոպ. Լիւբրուէն գրուած նաւակ մը կը պատմէ թէ Ռոյալ Չարլէս անուն նաւը 400 հոգի ճամբորդ ունենալով Սէպուրէն եկած ատենը Լիւբրուէն մօտ խորտակուել է: Սիւլէյման 10 հոգի ազատել է: Եւ ան մէջ 500, 000 լիւրայի ոսկի կայ եղեր: Ուրիշ նաւարկութիւններ ալ եղեր են Լիւբրուէն մօտերը:

ԳԱՂԱՔԱՆ ՀՈՒՄՈՐԱԿ 24ին Սարսիս լուր հասած է Սօրոքընէն որ

Օգոստոսի 31ին գերի բռնուած Գաղղիացիները ըրորն ալ ողջ ողջ այրեր են Ռաս—Լը—Լոս ըսուած Սօրոքընէն մէջ: Եւ բարբարոսական գործը կատարողներէն վրէժ առնելու շատ բոքթաւ են Գաղղիացի զօրքը:

ՌԱՌՍԻԱ. Փեթրպուրկի Դուռն լրագիրը Համիլին հոն հասնելը հոկտեմբերի 8ին իմացնելով կ'ըսէ. "Համիլին երկաթի ճամբով հոս հաւաք աս առուտ Սոքուայէն: Կովկասի աս հոգաւոր Իմամին հետ ընկերացած են իր որդին ու չորս Սուրհաներ: Ինքընչաւ Լոսմէսի հօմէլը շրջակա քիկ կայանին զիմացը: Համիլին հասնելուն ատենը մայրաքաղաքին մէջ զիտցուած չըլլալով քիչ մարդիկ ժողովուած էին զինքը տեսնելու: Իր հասնելէն քանի մը ժամէն ետեւ բաց կառքով մը դուրս ելաւ ու գլխաւոր զինուորական իշխանութիւններուն այցելութիւններ ըրաւ: Ընկէ ետեւ զխաւար հրապարակներէն ու ծովափէն անցաւ: Համիլին քանի մը օր պիտի մնայ Փեթրպուրկ: Կըսուի թէ անկէ ետեւ իր կնոջը պիտի երթայ 'Բալուկա":

ԵՒՐՏԻԱ. Եւստրիայի Կայսրը Գաղղիացեաց Կայսրին այցելութիւն մը ընել կ'սպասուի 'Բօրիէն:

ԲՐՈՒՍԻԱ. Բրուսիայի Խոստովալ Խիւսանին ու Ռուսիայի Կայսրին մէջ որոշուած տեսութիւնը Պրեզլաւի մէջ եղաւ հոկտեմբերի 24ին, ու Բրուսիայի նոր Կապիլ լրագիրը հետեւալ հրատարակած է աս տեսութեան նպատակին ու անկէ յառաջ գալիք հաւանական պտուղին վրայով: "Տեղեկութիւն ունենք որ Պրեզլաւի տեսութեան զխաւար նպատակը Լուստրայի խաղաղութեանը համար հաստատ հիմք գտնել էր, ու ժողովուրդներուն միտքին մէջ վստահութիւնը հաստատել կ'սպասուէ խնդիրներուն վրայով երկու մեծ Տէրութիւններուն սրտանց համաձայնութեան իրողութիւնով: Ընանկ լուր կայ որ անոնց ամենը խորհրդակցութեան մէջ ընկնութեան նիւթ եղած է ու որոշման մը եկած է: Վեննայի մէջ տարածուած լուրը թէ ս. Պրեզլաւի տեսութիւնը Եւստրիայի դէմ ուղղուած է, անհիմն է: Եւստրիայի Բրուսիան ջանք ըրած է տարբերութիւններուն մէջտեղը գտնելու":

"Եւստրիայի վրայ Պեդլինէն զբոսած նամակ մը 'Կոնստանտնուպոլիսի անունը լրագիրին մէջ կ'ըսէ. "Ռուսիայի Կայսրին ու Բրուսիայի Խոստովալ Խիւսանին տեսութեանը նպատակին նկատմամբ տարածուած խիւստեմեկնարանութիւններուն սառչող հաստատելու գիրքի մը մէջ ենք որ մի միայն նպատակը դաշնագրութիւն մը ստորագրել էր: Խորհրդակցութեան նիւթ եղած բաներուն տարբեր կետերը Բրուսիայի Պաշտօնէից ձեռքով անանկ կարգադրուած էր որ կը հաւատացուի թէ միւս մեծ Տէրութիւններուն հաւանութիւն տալը ստոյգ է: Պրեզլաւի միտքան ընդունուած յօդուածները անոնց պիտի խրկուի, խնդրելով որ իրենց հաւանութիւն տան":

ՍՊԱՆԱ. Սարիս Հոկտեմբեր 22ին Կառավարութիւնը յայտարարութիւն ըրաւ 'Բօրթէլին (մեծ ժողովուրդ) աս օրուան նիստին մէջ թէ Սօրոքընի դէմ պատերազմ պիտի բանան: Եւ յայտարարութիւնը մեծ ջերմանալով թիւնով ընդունուեցաւ: Լրագիրներու յօդուածներն ալ նոյն հայրենասիրական զգացումը կը յայտնեն:

— Փարիզէն Հոկտ. 26ին իմացուեցած են որ Պ. Սոն Սպանիական Գիսպանիան խնդրելով 'Պատերազմ Պաշտօնէից Սարաջախ Ռանտոն պատերազմական միտքը դրաւ Սպանիական կառավարութեան տրամադրութեանը ներքեւ ու յայտնեց որ Կայսրը պիտի

օգնէ Սպանիայի զինուորական գործողութիւններուն Սօրոքընի դէմ, նոյն կերպով որ ըրաւ անցեալ պատերազմին ատենը Իսթանբուլի (Սարսիսի) :

— Թանձէրի Սպանիական Հիւպատոսը (Դոնալ) Հոկտ. 19ին Սարիս գրելով կ'իմացնէր թէ ան տեղէն ելլելու կէտին հասած է: Հրամաններ տրուեցան հոն խրկուելու զօրքերուն որ պատրաստ ըլլան քաղելու: Սարաջախ Օ'Տոնկին ընդհանուր հրամանատար անուանելու վճիռին անմիջապէս ելլելու կ'սպասուէր:

— Եւստրիայի Սպանիական կառավարութիւնը յայտարարութիւն ըրաւ որ Սօրոքընի նաւահանգիստները պաշարման մէջ գրուեցան հոկ. 28ին 'ի վեր:

ԻՏԱԼԻԱ. Յուրիքի ժողովին մէջ Գաղղիայի ու Եւստրիայի մէջտեղ եղած դաշնագրութեան հետեւալ կարեւոր մասերը քաղած ենք:

"Գաղղիան Եւստրիայի կը դարձնէ պատերազմին ատենը բռնուած Եւստրիական շրջանակները, բայց որոնց վրայ որ վճիռ արուած չեն, և այլն:

"Եւստրիան կը թողու լոմպարտիան' բաց 'ի Սանթուա և Բաքիէրայէն, և մինչեւ սահմանագրութիւն գիծը որոշուելու յանձնաժողովին որոշած տեղը:

"Գաղղիացեաց Կայսրը յայտարարութիւն կ'ընէ որ Լոմպարտիայի աս մասը Սարսիսիայի թագաւորին կը դարձնէ:"

Եւսոնցմէ ետքը կու դայ պարտքին կարգադրութիւնը երկու յօդուածով, որոնցմէ մէկը վճարուելու կերպին վերայով յաւելուած պայմանագրութիւն մըն է: Եւ յօդուածներուն նախելով Իսթանբուլ (Սարսիսի) Եւստրիային պիտի վճարէ 40 միլիոն ֆիօրին (600 միլիոն զուրուշ կամ 1 միլիոն 200 հազար քսակի մօտ) ու ասկէ զատ Սոնթէ Լոմպարտ—Վեննիսի պարտքին հինգին իրեքին պատասխանատու է: Սարսիսիայի վրայ ձգուած պարտքը վանդակ 250 միլիոն ֆրանքի կը հասնի: (2 հազար միլիոն զուրուշ կամ 3 ու կէս միլիոն քսակի չափ): Եւսոնցմէ ետեւ կու դայ 18½ յօդուածը որ ասանկ գրուած է:

"Փափաքելով որ եկեղեցւոյ հանդարտութիւնը ու Սոքընի (Պապի) զօրութիւնը ապահովուի, ու համաձայն ըլլալով որ աս նպատակը չի բար ստացուի աւելի ազուր կերպով մը բայց եթէ ժողովուրդին կարօտութիւններուն յարմար գրութիւնով մը, ու անանկ նորոգութիւններով որ անոնց հարկաւոր ըլլալը ճանչցած է արդէն Ինքիշիան Բահանայապետը, երկու դաշնագիր կողմերը պիտի միացնեն իրենց ջանքերը որպէս զի եկեղեցւոյ վեճակներուն կառավարութեանը մէջ նորոգութիւն մը 'ի գործ դնէ Իր Սրբութիւնը":

19½ յօդուածը կը յայտնէ որ անցեալ պատերազմին մասնակից չեղող Խառնայի անկախ երկիրներուն սահմանը Լուստրայի ուրիշ Տէրութիւններուն հաւանութիւնով միայն կրնայ փոխուիլ: որոնք որ անոնց կազմուելուն մէջ մաս ունեցան ու անոնց դրութիւնը ապահովուցին: Թուրքանայի մեծ Դուքսին, Սոսիսիայի ու Գարմայի Դուքսերուն իրաւունքները դաշնագիրը Տէրութիւններուն վերապահաւ է յատկապէս: Ուրիշ յօդուածներ ալ կան որոնցմով պայմանագրուած է թէ Եւստրիան պարտական պիտի ըլլայ զինուորական ծառայութիւնէն ազատ թողելու ան զօրքերը որ իրեն ձեռքէն ելած երկիրներուն կը վերադարձնեն:

— Հեղափոխութեան զուրկ անուանի Սպանիան Սարսիսիայի (Թագաւորին ուղերձ մը ըրած է խնդրելով իրմէն որ Գաղղիական դաշնակցութիւնը ձգէ ու միացեալ Խառնայի կառավարութիւն մը վրան առնէ:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՆԻ ՊԵՏԱՌԱԹԻՒՆ
ԵՒ ՏԵՄԵՐԵՆ ԵՒ ԶԵՆԻՒՆԻ